

European
University
Institute

DEPARTMENT
OF LAW

WORKING PAPERS

JOG 2021/02
Jogi Tanszék

TRIPS egy katonai tükörképen keresztül

Peter Drahos

Európai Egyetemi Intézet
Jogi Tanszék

KIRÁNDULÁSOK EGY KATONAI TÜKRÖN KERESZTÜL

Peter Drahos

EUI munkadokumentum LAW 2021/02

Ez a szöveg kizárólag személyes kutatási célokra tölthető le. Minden további más célú, nyomtatott vagy elektronikus sokszorosításhoz a szerző, szerkesztő hozzájárulása szükséges. Idézés vagy idézés esetén meg kell adni a szerző, szerkesztő teljes nevét, a címet, a munkadokumentumot vagy más sorozatot, az évszámot és a kiadót.

ISSN 1725-6739

© Peter Drahos, 2021
Nyomtatás
Olaszországban
Európai Egyetemi Intézet
Badia Fiesolana
I-50014 San Domenico di Fiesole (FI)
Olaszország
www.eui.eu
cadmus.eui.eu

Absztrakt

A tanulmány Hanns Ullrich érvelésére támaszkodik, amely szerint a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló megállapodás (TRIPS) legitimációs hiányosságokkal küzd. Ez a rés az államok piaci innováció feletti szuverenitásának külső feltételrendszerét jelenti. A tanulmány szerint a TRIPS-nek van egy kevésbé tárgyalt és némileg sötétebb legitimációs hézaga is. Ez a rés az USA nemzetbiztonsági államához (NSS) és a szellemi tulajdonnak a fegyverrendszerek innovációjának globális szabályozására való felhasználásához kapcsolódik. A tanulmány a második világháborútól napjainkig követi nyomon az NSS, a szellemi tulajdon és a fegyverinnováció közötti kapcsolatokat. A TRIPS elvesztette legitimitását az NSS szemében, mivel nem tudta visszatartani Kína innovációját a védelem szempontjából érzékeny területeken, például az 5G technológiában. A tanulmány Carl Schmitt munkásságára támaszkodva az NSS legitimitásról alkotott nézetének fenomenológiai olvasatát kínálja. A tanulmány Schmitt barát-ellenség megkülönböztetésének a szellemi tulajdon jövőjére és az USA-Kína kapcsolatra vonatkozó következményeinek vizsgálatával zárul.

Kulcsszavak

Carl Schmitt, Kína, szellemi tulajdon, legitimitás, katonai innováció, nemzetbiztonsági állam, TRIPS, nemzetbiztonsági állam, TRIPS

A szerző elérhetőségei:

Peter Drahos

Jogi Osztály

Európai Egyetemi Intézet

Peter.drahos@eui.eu

Tartalomjegyzék

1. BEVEZETÉS	1
2. AZ AMERIKAI NEMZETBIZTONSÁGI ÁLLAM ÉS A KATONAI INNOVÁCIÓ	EREDETE3
3. AZ NSS ÉS AZ AMERIKAI MULTINACIONÁLIS VÁLLALATOK: A GLOBÁLIS PARTNERSÉG ÉVEI6	
4. AZ AMERIKAI NEMZETBIZTONSÁGI ÁLLAM ÉS KÍNA	8
5. LEGITIMITÁS A NEMZETBIZTONSÁGI ÁLLAM	SZEMÉBEN12
6. KÖVETKEZTETÉS	15

1. Bevezetés

1.1 A TRIPS politikai legitimációs hiánya

1993. december 15-én Peter Sutherland, az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény főigazgatója egy fakalapáccsal az asztalra koppintott, és kijelentette: "Az Uruguayi Forduló lezárultnak tekinthető".¹ Az uruguayi forduló hét évvel korábban, szeptemberben kezdődött Punta Del Este-ben. Az áprilisban Marrakeshben a részt vevő államoknak aláírásra bemutatott végleges megállapodások között 1986. szerepelt 1994 a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló megállapodás (TRIPS). Az USA világossá tette, hogy a szellemi tulajdonról szóló megállapodás központi helyet foglal el a tárgyalási napirendjében. *Ha nincs szellemi tulajdon, nincs forduló*, ez volt a következetes üzenete.

A Hanns 2016, Ullrich című folyóiratban megjelent fejezetben Hanns Ullrich a TRIPS politikai alapjait vizsgálja felül. Szavai szerint a TRIPS "a felek által vállalt jogi kötelezettségek mögött legitimációs rést hagyott".² Röviden fogalmazva, ez a legitimációs rés az innováció tulajdonjogainak meghatározása feletti állami szuverenitás csökkenése miatt keletkezett. A legitimációs rés két szempontból is mély. Először is, a nemzetközi kereskedelemhez való hozzáférés érdekében az államoknak "el kell fogadniuk a tulajdonjogok olyan rendszerét, amelynek céljait és működését, határait és hatásait kívülről és külföldi érdekek határozzák meg".³

Másodszor, és ami még aggasztóbb, a komparatív előnyök dinamikája veszélybe kerül, ha a piaci szabályozás feletti állami szuverenitás csorbul. Lényegében az államoknak a piacok szervezése felett úgy kell gondolkodniuk, mint egyfajta építészeti vagyongazdálkodási jogkörrel. Az állam társadalmi szerződéses szemlélete szerint az államnak a tulajdonjogokat úgy kellene szabályoznia, hogy az összhangban legyen a komparatív előnyével. Egy egyszerű, de a lényegét jól érzékeltető példával élve: ha egy állam gazdálkodói komparatív előnnyel rendelkeznek a banántermelésben, az államnak kötelessége biztosítani azokat a banántermeléshez szükséges közjavakat, amelyeket a szabad piac nem tud biztosítani.

A dolgok sokkal bonyolultabbá válnak, amikor olyan példákra kezdünk gondolni, amelyekben a komparatív előnyök eltávolodnak a klasszikus ricardiánus gyökerektől a természetes termelési tényezőkben, és egy olyan globális piacgazdaságba kerülnek, amelyben a nemzeti termelési előnyök sokkal inkább a humán tőke koncentrációjától és a tudás felhasználásától függenek. A komparatív előny sokkal mobilabbá válik. A banántermelésben a géntechnológia révén előnyöket lehet szerezni. Az államoknak a társadalmi szerződés alapján továbbra is kötelességük, hogy a tulajdonjogokat a komparatív előnyökkel összhangban lévő módon szabályozzák. De a komparatív előnyöknek a humán tőkébe és a tudáshálózatokba való befektetésen alapuló új formáira való áttérésre vagy azok létrehozására való képességük a TRIPS-ben - ahogy Ullrich fogalmaz - "a tagok belföldi piacainak a nemzetközi kereskedelemhez való rendszerszintű kondicionálásával" szembeül.⁴ Ezt a rendszerszintű kondicionálást nem az államok választották, hanem inkább a TRIPS-ért felelős kis létszámú, de politikailag erős hálózat erőfeszítéseinek eredménye.⁵

---

¹ Roger Cohen, "A világkereskedelmi megállapodás: *New York Times* (New York, 161993. december) D. szakasz, 1.

² Hanns Ullrich, "The Political Foundations of TRIPS Revisited" in Hanns Ullrich, Reto M. Hilty, Matthias Lamping, Josef Drexler (szerk.), *TRIPS plus 20: From Trade Rules to Market Principles* (Springer, 2016). 98

³ Hanns Ullrich, "The Political Foundations of TRIPS Revisited" in Hanns Ullrich, Reto M. Hilty, Matthias Lamping, Josef Drexler (szerk.), *TRIPS plus 20: From Trade Rules to Market Principles* (Springer, 2016). 98

⁴ Hanns Ullrich, "The Political Foundations of TRIPS Revisited" in Hanns Ullrich, Reto M. Hilty, Matthias Lamping, Josef Drexler (szerk.), *TRIPS plus 20: From Trade Rules to Market Principles* (Springer, 2016). 99

⁵ Lásd például Peter Drahos, "Globális tulajdonjogok az információban: (1995) 13 *Prometheus* 6; Susan K. Sell, "Intellectual property protection and antitrust in the developing world: crisis, coercion, and choice" (1995) 49 *International Organization* 315; Michael Ryan, *Knowledge Diplomacy: Global Competition and the Politics of Intellectual Property* (The Brookings Institution 1998); Peter Drahos with John Braithwaite, *Information*

A Hanns Ullrich által azonosított legitimációs rés valós. Amint azt bemutatja, az évek során számos szakirodalom született arról, hogyan lehetne a TRIPS-szerződés rendelkezéseit értelmezni, illetve hogyan lehetne azt megreformálni a legitimációs szakadék megszüntetése érdekében.⁶ Ezeket "uralkodói" megközelítéseként jellemezhetjük. E megközelítések mögött az a remény áll, hogy a TRIPS legitimitási szakadék azért fog bezárulni, mert a megfelelően kialakított új szabályok és értelmezések illeszkednek a jogállamiságon alapuló legitimitásfelfogáshoz. Mint ismeretes, Max Weber azt javasolta, hogy a racionálisan létrehozott szabályok alkalmazása legitímálhatja az egyik fél mások feletti parancsuralmát.⁷

A fejezet hátralévő részében érvet vázolok fel arra vonatkozóan, hogy miért nem valószínű, hogy a TRIPS legitimációs szakadék megoldódik, bármennyire is hivatkozunk a jogászok uralkodói művészetére, és miért valószínű, hogy a szakadék tovább fog nőni. Hanns Ullrichhoz hasonlóan én is a TRIPS politikai alapjainak felülvizsgálatát javaslom, de tőle eltérően negatívabb üzenetet kell közvetítenem azzal kapcsolatban, hogy mit rejtenek ezek az alapok az innováció szabályozása szempontjából. Amint az írás végére kiderül, remélem, hogy Hanns Ullrichnak igaza van, és én tévedek, mivel az én nézetem következményei minden bizonnyal sötétebbek, mint az övéié.

1.2 Bleak TRIPS

A TRIPS-nek van egy tágabb összefüggése, amelyre nem fordítottak túl sok figyelmet. Ez az elhanyagolt összefüggés egy olyan intézményhez kapcsolódik, amely már régóta létezik, és amelynek az innováció iránti érdeklődése valószínűleg páratlan, nevezetesen a hadsereghez.

Különösen az amerikai nemzetbiztonsági állam (NSS) érdekel. A TRIPS-szel kapcsolatos legtöbb figyelmet normatív, magánjogi, kereskedelmi jogi vagy innovációs szempontból fordítottak rá. A TRIPS elemzéséből nagyrészt kimaradtak azok a rendszerek, hálózatok és funkciók, amelyek együttesen biztosítják az állambiztonságot. A TRIPS fejlődésének beágyazása az NSS tágabb kontextusába segít abban, hogy legalább néhány, a TRIPS-t követő eseményt jobban megértsük, olyan eseményeket, mint például az Obama-kormányzat által az üzleti titkok védelmének fokozott hangsúlyozása, vagy Trump Kína elleni kereskedelmi háborúja. Amint a TRIPS-tárgyalások körüli szakirodalomból kiderül, az Egyesült Államok és az amerikai multinacionális vállalatok az uruguayi forduló során hatalmas összegeket fektettek be egy szellemi tulajdonjogi megállapodás, valamint egy valódi jogérvényesítő erővel rendelkező vitarendezési eljárás létrehozásába.⁸ A TRIPS-t követő években az USA mégis a kétoldalú megállapodásokra helyezte át a hangsúlyt, és az Obama-kormányzat megkezdte a WTO vitarendezési eljárásának megnyomóritását.

Ahhoz, hogy teljesen megértsük ezt az óriási váltást, meg kell értenünk egy másik TRIPS-jogszerzési szakadékot, amely az amerikai NSS szemében létezik. Az NSS számára a TRIPS nem sokat tett Kína tudományos és innovációs hatalomként való felemelkedésének lassítása érdekében. Szemléletesen fogalmazva, az USA számára a TRIPS-nek most nincs legitimitása.

Az egyik azonnali ellenvetés az ellen, hogy ezt legitimációs érvként jellemezzük, az a kérdés, hogy milyen legitimációról van szó. A TRIPS egy nemzetközi megállapodás. Az aláíró államok 1994-ben, Marrakeshben *de jure* szuverenitással kötötték meg. Legitimitásának forrása az autonóm szerződéskötés és végső soron a nemzetközi jog szabálya. Ráadásul a megállapodás lényege nem az, hogy lelassítsa egy ország tudományos és innovációs képességének növekedését, hanem inkább az, hogy ösztönözze azt. Bár a közgazdászok ésszerűen nem értenek egyet abban, hogy a szellemi tulajdonjogok mennyire hasznosak az innováció ösztönzésében, abban nem lehet vita, hogy ez kell, hogy indokolja ezeket a jogokat.

Feudalizmus: Kié a tudásalapú gazdaság? (Earthscan 2002); Duncan Matthews, *Globalising Intellectual Property Rights: The TRIPS Agreement* (Routledge 2002).

⁶ Lásd Hanns Ullrich: "The Political Foundations of TRIPS Revisited" (A TRIPS politikai alapjai felülvizsgálva), in Hanns Ullrich, Reto M. Hilty, Matthias Lamping, Josef Drexl (szerk.), *TRIPS plus 20: From Trade Rules to Market Principles* (Springer, 2016) 103-107.

⁷ Max Weber, "A politika mint hivatás" in: *Max Weber: Essays in Sociology* (először megjelent: H1919., H. Gerth és C. Wright Mills, szerk. és trs, OUP 1946) 77.

⁸ Lásd a fenti 5. lányszöveget.

Az USA természetesen nem ellenezheti egy olyan megállapodás legitimitását, amely megfelelően a nemzetközi jog tekintélyére támaszkodik. Nem tulajdoníthat a TRIPS-nek olyan célt sem, amely nyilvánvalóan ellentétes a szellemi tulajdonjogok elfogadott közpolitikai indoklásával, nevezetesen azzal, hogy a szellemi tulajdonjogok az innováció ösztönzésére szolgálnak.

A fejezet hátralévő részében nem azt fogom állítani, hogy ezek az ellenvetések tévesek, hanem azt, hogy egyszerűen nem értik a lényegét, amikor a világ megértéséről van szó. Az USA úgy véli, hogy legitimációs stílusú érvekkel tudja alátámasztani álláspontját. Nem gondolom, hogy ez meggyőző, de tapasztalatainak fenomenológiai olvasata alapján a "belső igazolás" egy formájaként ragaszkodik ehhez a legitimitási meggyőződéshez.⁹ A legitimitás e fenomenológiájának megértése jobb magyarázatot ad a múltbeli eseményekre, és talán jobban megismerhetjük a várható jövőbeli eseményeket.

2. Az amerikai nemzetbiztonsági állam és a katonai innováció eredete

2.1 Origins

Daniel Yergin szerint az amerikai nemzetbiztonsági állam eredete a Rooseveltt, Sztálin és Churchill által 1945-ben Jaltában kötött nagy szövetség felbomlásában keresendő.¹⁰ Két hónappal a jaltai találkozó után Rooseveltt meghalt. Alig több mint két hónappal a halála után Churchill elvesztette a parlamenti választásokat a Munkáspárttal szemben. Az USA és a szovjet kapcsolatok kezdtek elhidegülni, és gyorsan beléptek abba a veszélyes, hosszú időszakba, amelyet hidegháborúnak neveznek. Ahogy Yergin dokumentumelemzése mutatja, a "nemzetbiztonság" kifejezés, amelyet 1940 előtt nemigen használtak, az 1940-es évek végén már sokak száján szerepelt az amerikai védelmi politikai körökben.

Sokkal fontosabb, mint a kifejezés elkántálása, az általa kiváltott szervezeti szemlélet volt. Rendkívül rugalmas keretkezési koncepcióvá vált, amely képes volt szinte bármilyen kérdést "nemzetbiztonsági" kérdésként elnyelni és átkeretezni. A nemzetbiztonság szemüvegén keresztül a meglévő fenyegetések felnagyítottak és számos új fenyegetést láttak, olyan kontinenseken, mint például Afrika, amelyekről azok, akik az USA elszigetelődésében látták az erényt, korábban azt gondolták, hogy túl távoliak ahhoz, hogy fenyegetést jelentsenek. A nemzetbiztonsági mentalitást mély szervezeti válasz kísérte. Az USA lépéseket kezdett tenni annak érdekében, hogy állandó háborús készenlétbe helyezze magát. A nemzetbiztonsági állam a katonailag felkészült állam lenne. Ez egyben az állandóan katonailag innovatív állam is lenne. Az állam "innovációs vállalkozássá válna, amely a tudomány és technológia iránti nemzeti felelősséget összpontosítja".¹¹

2.2 Az innováció szervezése a fegyverek terén

2.2.1 A K+F pénzszivattyú

A második világháború egyik világos tanulsága az volt, hogy a győzelem valószínűségét nagyban befolyásolják a fegyverek felfedezése, feltalálása és innovációja. A háború során a harcoló államok az innováció hullámain hozták létre, a szintetikus gumitól kezdve, amelyre az USA-nak szüksége volt, miután a japánok elfoglalták a természetes gumigyártás kulcsfontosságú délkelet-ázsiai központjait, egészen az akkoriban valaha gyártott legerősebb fegyverig, az atombombáig. A fegyverek terén az államok innovációs versenybe kerültek. A náci Németország egészen az utolsó napjaiig folytatta a sugárhajtóművek és üzemanyagok fejlesztését.¹² A V-kategóriás repülőgépek kifejlesztése

⁹ Weber kifejezése. Lásd Max Weber, "A politika mint hivatás" in: *From Max Weber: Essays in Sociology* (először megjelent: Max Weber Weber: *Essays in Sociology*). 1919, H. H. Gerth és C. Wright Mills, szerk. és trs, OUP 1946). 77.

¹⁰ Daniel Yergin, *Megtört béke: The Origins of the Cold War and the National Security State* (Andre Deutsch, 1978).

¹¹ Linda Weiss, *America Inc.? Innovation and Enterprise in the National Security State* (Cornell University Press, 2014)

¹² Hermione Giffard, "A kétségbeesés motorjai: (2013): "Jet Engines, Production and New Weapons in the Third Reich: Jet Engines,

2 rakéta megmutatta, hogy a jövőben nem lesz biztonságban az ellenféltől való távolság. A Manhattan-projekt maga is demonstrálta, hogy mi minden lehetséges, ha egy állam egyesíti az akadémiai tudományt, a vállalati szektort és a kormányzati forrásokat. Nem csak a Manhattan-projekt volt az, ahol ez megmutatkozott. A petrokémiai ipar vállalatai, mint például a Dow Chemical és a Du Pont olyan új vegyi fegyvereket szállítottak, mint a napalm.¹³ A védelmi tervezők számára egyértelmű volt az üzenet: a radikális és a fokozatos technológiai innováció egyaránt kulcsfontosságú volt az állam biztonsága szempontjából. Ha az USA az élen akart maradni a fegyverinnovációs versenyben, akkor katonai, ipari és tudományos szervezeti struktúráinak sokkal integráltabbá, sokkal jobban hálózatba szervezetté kellett válniuk.

Könnyű megfeledezni arról, hogy ez a hadiipari átszervezés milyen mértékben és sebességgel zajlott le az Egyesült Államokban az 1940-es évek második felében. A K+F-be való beruházás az amerikai biztonsági tervezés középpontjába került. A második világháború előtt az amerikai hadsereg nagyrészt saját K+F-et folytatott olyan létesítményeken keresztül, mint a Haditengerészeti Kutatási Laboratórium, a haditengerészeti hajógyárak vagy az amerikai hadsereg fegyverfejlesztési igényeit kiszolgáló gyártó arzenálok rendszere.¹⁴ A II. világháború után ezt a házon belüli megközelítést a K+F kiszervezése váltotta fel. Ez a kiszervezés sajátos megközelítést jelentett. A civil szektor tudományát és K+F-jét beolvasztották az amerikai fegyverrendszer-fejlesztés innovációs és termelési hálózatába.

Az amerikai katonai innováció hálózati megközelítésének egyik fő tervezője Vannevar Bush volt. A Tudományos Kutatási és Fejlesztési Hivatal háborús igazgatójaként látta, hogy milyen előnyökkel jár, ha nagy összegű kutatás-fejlesztést osztanak szét a polgári laboratóriumoknak és tudósoknak olyan áttörést jelentő innovációk formájában, mint az atombomba, a mikrohullámú radar és a rádiós közelségi gyűjtőszinór.¹⁵ Az is világos volt, hogy az új repülőgépek és atom-tengeralattjárók kifejlesztése, valamint a legújabb elektronika alkalmazása az új fegyverrendszerekben az ipar és az egyetemek szoros részvételét igényli.¹⁶ A második világháború után az amerikai hadsereg különböző ágai, a hadsereg, a haditengerészet és a légierő testületeket és bizottságokat alakítottak ki a K+F-kiadások felügyeletére. A kutatás-fejlesztés a fegyveres erők egyik központi funkciójává vált, és a magánszektorból származó tudósok a biztonsági intézmény legmagasabb szintjein - például a Fehér Házban és a védelmi miniszter hivatalában - működő kulcsfontosságú tanácsadó testületekben ültek, segítve a fegyverkezési projektek tervezését.¹⁷ A kutatási és fejlesztési szerződéseket futószalagon osztották ki az iparnak. Ezek a szerződések nem csak az alkalmazott kutatásra vonatkoztak, hanem a fegyveres erők számára potenciálisan hosszú távon érdekes alapkutatásokra is. Az olyan speciális hivatalok, mint a Haditengerészeti Kutatási Hivatal és a Légi Kutatási Hivatal nyomon követték és biztosították a magánszektorban folyó kutatásokat.¹⁸ A repülőgépgyártó iparra azért fordítottak különös figyelmet, mert a nukleáris fegyverek szállítására alkalmas nagy hatótávolságú bombázókat a Szovjetunió terjeszkedési törekvéseinek elrettentése szempontjából kulcsfontosságúnak tekintették. Az ipar katonai K+F-finanszírozása és az ipar termékeinek a hadsereg általi vásárlása - amely 1958 és 1948 között az ipar értékesítésének mintegy 75%-át tette ki - kombinációja végül a repülőgépipart repülőgépiparrá alakította át.¹⁹

¹³ Thomas L. Ilgen, ""Jobb élet a kémia révén": A vegyipar a világ gazdaságában" (1983) 37 *Nemzetközi szervezet* 647,653.

¹⁴ Thomas C. Lassman, *Sources of Weapons Systems Innovation in the Department of Defense: The Role of In-House Research and Development 1945-2000* (Center of Military History, United States Army 2008) 2.

¹⁵ Thomas C. Lassman, *Sources of Weapons Systems Innovation in the Department of Defense: The Role of In-House Research and Development 1945-2000* (Center of Military History, United States Army 2008) 3.

¹⁶ Thomas C. Lassman, *Sources of Weapons Systems Innovation in the Department of Defense: The Role of In-House Research and Development 1945-2000* (Center of Military History, United States Army 2008) 2.

¹⁷ Elliot V. Converse III, *Rearming For The Cold War 1945-1960* (Historical Office, Office of the Secretary of Defence 2012) 12.

¹⁸ Thomas C. Lassman, *Sources of Weapons Systems Innovation in the Department of Defense: The Role of In-House Research and Development 1945-2000* (Center of Military History, United States Army 2008) 69.

¹⁹ Elliot V. Converse III, *Rearming For The Cold War 1945-1960* (Historical Office, Office of the Secretary of Defence 2012) 261.

Az amerikai állam, a hadsereg, a vállalatok és az egyetemek az 1940-es években kezdték meg a hálózatos egymásrautaltság hosszú útját, amely a mai napig tart. Eisenhower, elnöksége vége felé, talán fenntartásai támadtak azzal kapcsolatban, hogy az általa híres módon "katonai-ipari komplexumnak" nevezett szervezet egyre jobban növekedett. De azt is felismerte, hogy az USA-nak - ahogy ő fogalmazott - "olyan katonai alakulatokra kell alapoznia biztonságát, amelyek a tudomány és a technológia maximális felhasználásával a lehető legkevesebb emberrel rendelkeznek".²⁰

Eisenhower után minden amerikai elnök megértette ezt az alapelvet. A tudomány és a technológia biztosítja az USA számára azt az innovációt, amelyre globális katonai fölényének kivetítése épül. A haditechnikai innováció nélkül az olyan doktrínák, mint a "sokk és félelem" nem lennének hitelesek. A császár időnként új ruha nélkül is megjelenhet, anélkül, hogy ez túl nagy következményekkel járna, de a hadserege nem kockáztathatja meg, hogy új páncél nélkül jelenjen meg.

2.2.2 A nyílt forráskódú pragmatizmus és annak katonai diktátora

Az amerikai NSS szervezésének első két évtizedében az amerikai hadsereg a szellemi tulajdonjogokat úgy kezelte, hogy az innovációs és termelési céloknak megfeleljen. A szabadalmak privát *domíniumának* - teljesen meglepő módon - nem engedték, hogy veszélyeztessen egy sokkal fontosabb célt, az amerikai *birodalom* biztonságát. A fegyvertechnológia feletti szabadalmi jogok tulajdonjoga az amerikai hadsereg és a fegyverrendszerek gyártására szerződött amerikai cégek közötti kemény tárgyalások tárgya volt. A hadsereg erősebb helyzetben volt ezekben a tárgyalásokban, mivel a magánipar rendkívül nagymértékben függött az amerikai hadseregtől mint megrendelőtől. Még ha egy magánvállalkozónak megengedték is, hogy megtartson bizonyos szabadalmi jogokat, a hadsereg mindig gondoskodott arról, hogy az egyik cég által tervezett fegyverrendszer gyártását egy másik cégre ruházza át.²¹ A gyártás ipari szereplők közötti áthelyezése egyben a hadsereg által megkövetelt gyorsaságú és minőségi szintű gyártáshoz szükséges technikai know-how átadását is jelentette. Lényegében az amerikai hadsereg egy nagyon nagy ipari hálózat szellemi tulajdonát kezelte. Az 1950-es évek közepére például több mint 50 000 cég vett részt a légierő fegyverrendszerének fejlesztésével kapcsolatos szerződéses és alvállalkozói megállapodásokban.²² Az amerikai hadsereg azzal a céllal irányította ezeket a nagy hálózatokat, hogy a műszaki tudást a hálózat tagjai között terjessze, és ezáltal növelje a tagvállalatok innovációs képességének alapszintjét. Ez lehetővé tette a szerződéses fegyverrendszerek gyártásának gyors méretnövelését is. A védelmi beszerzési játékban a bennfenteseknek valójában nyílt forráskódú szabályok szerint kellett játszaniuk, amikor a műszaki tudás megosztásáról volt szó, egy katonai diktátorral, aki úgymond érvényesítette ezt a nyílt forráskódú megközelítést.

A fegyverinnovációs hálózatok, amelyekre a hadsereg támaszkodott, túlságosan fontosak voltak ahhoz, hogy egyetlen szereplő szabadalmakkal és know-how-val feltartóztassa ezeket a hálózatokat. Hasonlóképpen, a hadsereg nem akarta, hogy egy cég a kulcsfontosságú szabadalmak és know-how ellenőrzése révén növelje tárgyalási befolyását. Így például, bár a Boeing kezdte a B-47-es bombázó szállítását, a légierő a koreai háború kitörése előtt 1950, a Lockheed és a Douglas cégeknek adott ki szerződéseket a B-47-es bombázók építésére.²³ A Boeingnek technikai segítséget kellett nyújtania a Lockheednek és a Douglasnak, az egyetlen vitatható kérdés az volt, hogy a Boeing mekkora kompenzációt kapjon a technikai tudásának megosztásáért.

²⁰ Elliot V. Converse III, *Rearming For The Cold War 1945-1960* (Historical Office, Office of the Secretary of Defence 2012) 8.

²¹ Elliot V. Converse III, *Rearming For The Cold War 1945-1960* (Historical Office, Office of the Secretary of Defence 2012) 264.

²² Elliot V. Converse III, *Rearming For The Cold War 1945-1960* (Historical Office, Office of the Secretary of Defence 2012) 265.

²³ Elliot V. Converse III, *Rearming For The Cold War 1945-1960* (Historical Office, Office of the Secretary of Defence 2012) 283.

Az atomtechnológiára vonatkozó amerikai szabadalmi kérelmek nem zavarhatták a Manhattan-projektben részt vevő tudósok munkáját, az ilyen kérelmeket titoktartási végzésekké felfüggesztették.²⁴ A hidegháború első évtizedeiben egyszerűen túl sok minden forgott kockán ahhoz, hogy az amerikai védelmi beszerzési folyamatban részt vevő cégek szellemi tulajdonával kapcsolatban bármi más, mint az instrumentalista és pragmatikus megközelítés érvényesüljön. A Szputnyik a 1, maga kevesebb mint centiméteres 60 átmérőjével ugyan kis műhold volt, de a Szovjetunió 1957 októberében végrehajtott sikeres indítása hatalmas lökéshullámokat keltett az amerikai védelmi intézmények köreiben. A fegyverkezési verseny, ez mindenki számára világos volt, valódi verseny volt. Az USA megduplázta az űrtechnológiai innováció köré szerveződő erőfeszítéseit, mivel az hatással volt a ballisztikus rakétavédelemre. 1958-ban megalakult az Advanced Research Projects Agency és a National Aeronautics and Space Agency.²⁵

3. Az NSS és az amerikai multinacionális vállalatok: a globális partnerség évei

Az évtizedek során a hadsereget, a haditengerészetet és a légierőt kiszolgáló amerikai cégek és iparágak az átszervezés és a konszolidáció szakaszain mentek keresztül. Ahogy az várható volt, az évtizedek során sok cég jött és ment, de másoknak óriási hasznot hozott a világ legnagyobb védelmi beszerzési piacán való részvétel. Az 1940-es és 50-es években olyan cégek, mint a Boeing, a General Electric, a Honeywell, az IBM, a Lockheed és a Westinghouse több ezer más céggel együtt az amerikai védelmi beszerzési piacon versenyző hálózatok részei voltak. Ezek és más cégek mérete egyre nőtt, és valódi multinacionális vállalatokká váltak, amelyek amellelt, hogy segítettek a hadseregnek új technológiák kifejlesztésében, exportpiacokat hódítottak meg, és globális ellátási láncokat alakítottak ki, amelyek közül sok végül a kínai gyárak futószalagjain kötődött össze.²⁶ Az amerikai védelmi beszerzések továbbra is létfontosságú piac maradtak e cégek számára. Az USA pénzügyi évében például 1990, a fent említett cégek mindegyike a 20 védelmi beszállítók között az első helyen állt, és 2000-ben a Boeing, a General Electric, a Honeywell és a Lockheed továbbra is az első helyen állt. 20.²⁷

Az 1970-es évekre az Egyesült Államok védelmi beszerzési piacára gyártott technológiák közül soknak az exportpiaca is megnőtt. Az USA katonai ipari hálózatai a fegyverek uralmára való törekvés során figyelemre méltó innovációs teljesítményt mutattak fel. Robert MacNeil például az amerikai katonai innovációs eredmények rövid listáján felsorolja "az internetet, a modern számítógépet, a mobiltelefonokat, a globális helymeghatározó rendszereket, a félvezetőket, a sugárhajtóműveket, a radart, a szonárt, a műholdakat, az időjárás-előrejelző technológiát, a lítium-ion akkumulátorokat, a nukleáris technológiát, a szintetikus anyagok széles körét, a mesterséges intelligenciát, valamint a modern robotika, a vegyipar és a repülés megalapozó fejlesztését".²⁸ Amint azt korábban megjegyeztem, az amerikai hadsereg a második világháború után elkötelezte magát az ipar és az egyetemi szektor hosszú távú kutatásainak finanszírozása mellett. E technológiák közül sok - például a számítógép - kettős felhasználású volt, és hatalmas kereskedelmi értékkel bírt az amerikai belföldi piacon, valamint az exportpiacokon.

A fegyverrendszerek szempontjából alapvető fontosságú számítógépek esete jól szemlélteti, hogy az amerikai multinacionális vállalatok és az amerikai állam milyen ösztönzőket kapnak arra, hogy partnerekké váljanak a szellemi tulajdon szabályainak globális átalakításában. A második világháborút követő első három évtizedben az IBM uralta a nagyszámítógép-ipart, valószínűleg úgy, ahogyan egyetlen más cég sem tette ezt soha. Ezt a dominanciát az 1960-as években a System 360 számítógépcsald bevezetésével szilárdította meg, amelyet úgy terveztek, hogy a felhasználók számára sokkal nagyobb rugalmasságot és kompatibilitást biztosítson. Az 1960-as és 1970-es években azonban egyre több kísérletet tettek arra is, hogy

²⁴ Az előzményekről lásd Alex Wellerstein: "Inside the atomic patent office" (2008) *Bulletin 64 of the Atomic Scientist*. 27.

²⁵ Thomas C. Lassman, *Sources of Weapons Systems Innovation in the Department of Defense: The Role of In-House Research and Development 1945-2000* (Center of Military History, United States Army 2008) 93.

²⁶ A globális ellátási láncokról és Kínáról lásd Richard Baldwin, *The Great Convergence: Information Technology and the New Globalization* (Belknap Press of Harvard University Press 2016).

²⁷ Rodrigo Carril és Mark Duggan, "The Impact of Industry Consolidation on Government Procurement: Evidence from Department of Defense Contracting" (október 2018) *NBER Working Paper* No. 34-3525160.

²⁸ Robert MacNeil, "Between innovation and industrial policy: how Washington succeeds and fails at renewable energy" (2016) 34 *Prometheus* 183.

6 Tanszéki munkadokumentumok

hogy megtámadják az IBM megingathatatlan tūnő piaci pozícióját. Európában az államok elkezdtek támogatni a nemzeti bajnokokat (például Németország a Siemens-t, Franciaország a Compagnie internationale pour l'informatique-t, az Egyesült Királyság az International Computers Limited-et), állami támogatási programokat dolgoztak ki (például a francia Plan Calculs (1967-71, 1971-1975) és a német First és Second Data Processing Program (1967-69 és 1969-70), valamint a védelmi beszerzéseket használták a nemzeti bajnokok támogatására.²⁹ Japán elindította a "Szuper nagy teljesítményű számítógép projektet". Többek között az IBM szabadalmainak használatát is el tudta érni a piacra jutás feltételeként.³⁰ És nem csak az IBM látta a versenyt és a szellemi tulajdonát fenyegető veszélyeket az exportpiacokon. Az olyan nagy amerikai gyógyszeripari vállalatok, mint a Pfizer, az indiai generikus vállalatokban egy feltörekvő rivális erőt láttak.

Az uruguayi forduló idejére a csúcstechnológiai ágazatokban működő amerikai multinacionális vállalatok többsége egyetértett abban, hogy az amerikai szellemi tulajdon erősebb védelmére és érvényesítésére van szükség, különösen az olyan stratégiai technológiák esetében, mint a szoftverek és a félvezetők. Ezzel a konszenzusos állásponttal szembeesülve az amerikai állam a lehető legjobb szellemi tulajdonjogi megállapodásra törekedett.

Fontos hangsúlyozni, hogy a TRIPS-től kezdve az amerikai szellemi tulajdon védelme az exportpiacokon egyre inkább az amerikai nemzeti biztonsági szolgálat prioritásává válik. Az amerikai multinacionális vállalatok szellemi tulajdonának védelme az exportpiacokon legalább kétféleképpen segíti a fegyverrendszerek innovációjában való élen maradás végső célját. Először is, a szellemi tulajdonjogok exportpiacokon történő kiterjesztése és megerősítése révén az amerikai multinacionális vállalatoknak nagyobb lehetőségük nyílik arra, hogy gazdasági hasznot húzzanak ki technológiájuk értékesítéséből, ezáltal növelve a versenytársak K+F versenyben való megelőzésére való képességüket. Ez hozzájárul annak biztosításához, hogy az USA katonai innovációs K+F bázisa dinamikus maradjon. Másodszor, a szellemi tulajdonjogok az innovációs piacokra való belépés akadályát jelentik, amelynek leküzdése magas szintű jogi képességeket igényel. A szellemi tulajdonjogi szabályok globalizációja révén az amerikai állam és az amerikai cégek sokkal több jogi buktatót állítottak más országok innovátorai elé.

Azzal, hogy az USA a fegyverfejlesztésben az élen jár, az egyes országok számára, amelyek a "legjobb" katonai technológiát keresik, ösztönzést teremt arra, hogy az amerikai vállalatoktól vásároljanak. Az amerikai fegyverek vásárlói idővel a szellemi tulajdonra vonatkozó licencmegállapodások bonyolult hálójának részeként találják magukat, amelyből való kiszabadulás nagyon költséges. És természetesen a védelmi beszerzésben dolgozó amerikai multinacionális vállalatok a márkaimázsukon is dolgoznak. "Senkit sem rúgnak ki, ha IBM-et vásárol" - ez a mondás régen gyakran elhangzott technológiai körökben.

Ha valaki a katonai innovációs versenyben élen jár, ahogyan az amerikai nemzetbiztonsági állam sok évtizede, akkor viszonylag egyszerű megítélni, hogy hol áll a szellemi tulajdon kérdésében. Mindent el lehet nyerni abból, ha ragaszkodunk katonai innovációink egyre erősebb és erősebb monopolvédelméhez. A szellemi tulajdon nem volt az egyetlen eszköz az amerikai katonai technológia védelmére. A második világháború után az Egyesült Királyság és Franciaország segítségével az USA létrehozta a Multilaterális Exportellenőrzési 1949 Koordinációs Bizottságot (CoCom), hogy megakadályozza a stratégiai fontos katonai és kettős felhasználású ipari technológiák kommunista országokba történő exportját.³¹ A szovjet blokk felbomlásával a CoCom 1993-ban megszűnt. Ezt követte egy másik informális rendszer létrehozása a hagyományos fegyverek és kettős felhasználású termékek és technológiák exportellenőrzéséről szóló Wassenaari Megállapodás formájában, a Wassenaari Megállapodásban. 1996.³²

²⁹ Timothy F. Bresnahan és Franco Malerba, "Industrial Dynamics and the Evolution of Firms' and Nations' Competitive Capabilities in the World Computer Industry" in David C. Mowery és Richard R. Nelson (szerk.), *Sources of Industrial Leadership: Studies of Seven Industries* (Cambridge University Press 1999) 79, 101.

³⁰ Timothy F. Bresnahan és Franco Malerba, "Industrial Dynamics and the Evolution of Firms' and Nations' Competitive Capabilities in the World Computer Industry" in David C. Mowery és Richard R. Nelson (szerk.), *Sources of Industrial Leadership: Studies of Seven Industries* (Cambridge University Press 1999) 79, 103.

³¹ Az előzményekről lásd: Stuart Macdonald, *Technology and the Tyranny of Export Controls: Whisper Who Dares* (Macmillan 1990).

³² Lásd <https://www.wassenaar.org/about-us/>.

Európai Egyetemi Intézet7

Az USA kétoldalú megállapodásokat is kötött a védelmi szempontból érzékeny iparágak védelmére. Az 1980-as években a japán félvezető chipipar komolyan betört az amerikai belföldi piacra, és a japán berendezésgyártó ipar az amerikai piacon elért részesedését százalékról 39százalékra 18 növelte.³³ Az Egyesült Államok a félvezető chipiparának támogatásával kereskedelmi törvényeinek felhasználásával kereskedelmi fenyegetésekkel válaszolt. Ezek árnyékában tárgyalt Japánnal az 1986-os félvezető-kereskedelmi megállapodásról.³⁴ A japán árukra 1987-ben vámokat vetettek ki, mert az USA szemében Japán nem tartotta be a megállapodást.

Ugyanebben az évben az Egyesült Államok védelmi minisztériuma amerikai félvezetőgyártó vállalatokkal kutatási konzorciumot hozott létre. Számos példa van arra, hogy az amerikai államkapitalizmus a beszerzési hatalmán keresztül hogyan lép a technológiai áttörések aktív irányításába. Ezek közé tartozik a nagyon nagy sebességű integrált áramkör és a nagyon nagy méretű integrált áramkör program az 1970-es években, valamint a kisvállalkozói innovációs kutatási program, amelynek keretében 1982-től 30 éven keresztül több mint 30 milliárd dollárt fektettek be különböző amerikai védelmi ügynökségek a beszerzési tevékenységekbe.³⁵

A szellemi tulajdon mindig is része volt az amerikai nemzetbiztonsági állam irányítási stratégiáinak. Ami az idők során változott, azok maguk a stratégiák, amelyek az új geopolitikai kontextusokra és a technológiai innováció átalakulására reagáltak. Azt állítom, hogy a szellemi tulajdon védelme egyre fontosabbá vált az USA nemzetbiztonsága szempontjából. A preferenciális kereskedelmi megállapodásoknak az Egyesült Államok által a szellemi tulajdon védelmének szigorítására való felhasználása - ez az irányítási stratégia már több mint két évtizede teljes lendülettel működik - arra utal, hogy az Egyesült Államok erősen hisz a szellemi tulajdon stratégiai fontosságában.³⁶ Az amerikai kormányok az utóbbi időben a nemzetbiztonság és a szellemi tulajdon közötti kapcsolatot sokkal nyilvánvalóbbá tették, különösen az USA és Kína közötti kapcsolatok összefüggésében. Erre a következő szakaszban térünk ki.

4. Az amerikai nemzetbiztonsági állam és Kína

Az amerikai biztonsági államon belül mindenhol megkongatják a vészharangokat Kína azon képességével kapcsolatban, hogy amerikai technológiákat szerezzen meg, és hogy ez mit jelent az amerikai katonai hatalom számára:³⁷

Kína hosszú távra játszik, megtalálja a gyenge pontjainkat, és minden lehetséges eszközt felhasznál - legális és illegális -

- hogy ellopják az adatainkat, terveinket és technológiáinkat. Cselekvés nélkül, ami most van a kutatásban és fejlesztésben, amit most lopnak el... az az, amivel a szolgálat tagjaink elkerülhetetlenül szembesülni fognak a harctéren.

A Trump-kormányzat vezető személyiségei Kína innovációs törekvésében egzisztenciális fenyegetést látnak az USA technológiai dominanciájára és biztonságára nézve, amint azt a kínai módszerek alábbi leírása világossá teszi:

Sajnos ez magában foglalja az ipari kémkedést, a technológia és a szellemi tulajdon ellopását, valamint a kényszerű technológiaátadást, a ragadozó árképzést, a kínai közvetlen külföldi befektetések kihasználását és a célpiacokon alkalmazott erőskezű értékesítési taktikákat, beleértve a korrupciót is.

³³ National Research Council, *Maximizing U.S. Interests in Science and Technology Relations with Japan* (Nemzeti Kutatási Tanács, *Maximizing U.S. Interests in Science and Technology Relations with Japan*) (National Academy Press 1997). 95.

³⁴ A megállapodás hatásait lásd Douglas A. Irwin, "The U.S.-Japan Semiconductor Trade Conflict" in Anne O. Krueger (szerk.), *The Political Economy of Trade Protection* (University of Chicago Press 1996) 5. o.

³⁵ Ezekről és más esetekről lásd Linda Weiss, *America Inc.?: Innovation and Enterprise in the National Security State* (Cornell University Press, 2014).

³⁶ A szellemi tulajdonjogok védelmére vonatkozó globális racsniszabályozásról lásd Peter Drahos, "BITS and BIPS: Bilateralism in Intellectual Property" (2001) *Journal of World Intellectual Property* 791.

³⁷ Kari Bingen, a védelmi minisztérium hírszerzésért felelős helyettes államtitkára, idézi: (2020) 9(1), *Access* (Official

Magazine of the

DefenseCounterintelligenceandSecurityAgency

6

[https://www.](https://www.dcsa.mil/Portals/91/Documents/about/err/DCSA_ACCESS_v9i1_web1.pdf)

[dcsa.mil/Portals/91/Documents/about/err/DCSA_ACCESS_v9i1_web1.pdf](https://www.dcsa.mil/Portals/91/Documents/about/err/DCSA_ACCESS_v9i1_web1.pdf)> hozzáférve május 20. 2020.

8 Tanszéki munkadokumentumok

Félreértés ne essék - Kína jelenlegi technológiai törekvései példátlan kihívást jelentenek az Egyesült Államok számára.³⁸

Az amerikai védelmi ügynökségek jelentései az elmúlt években rendületlenül azt állították, hogy az USA csak akkor maradhat a csatateren az élen, ha az innovációban is az élen jár.³⁹ Eszerint a szellemi tulajdon kínai ellopása nem absztrakt freeriding-probléma vagy a tudás terjesztésének pozitív externális hozadéka. Sokkal inkább nemzetbiztonsági probléma, mivel ez lehetővé teszi Kína számára, hogy alacsonyabb költséggel szerezzen védelmi képességeket.

2017-ben a Trump-adminisztráció 301. szakasz szerinti vizsgálatot indított Kína szellemi tulajdonjogi és technológiaátadási gyakorlatával kapcsolatban.⁴⁰ Ez a vizsgálat végül abban csúcsosodott ki, hogy az Egyesült Államok vámokat vetett ki a kínai árukra, ami az USA és Kína között a vámok egymás elleni emelésének spiráljába vezetett. Az USA 2018 júniusában indította el a vámemelések első részletét, Kína pedig azonnal megtorlásképpen megemelte az amerikai eredetű árukra kivetett vámokat.⁴¹ A következő másfél évtizedben az USA és Kína a globális piacokat egyfajta hullámvasútra vitte, mivel mindkét fél növelte a vámokat, további emelésekkel fenyegetőzött, cselekedett a fenyegetések alapján, felfüggesztette a vámokat a megállapodásról szóló tárgyalások céljából, majd a tárgyalások meghiúsulásával ismét a fenyegetések és a vámok újabb ciklusába lépett. Májusban 2019 Trump elnök elrendelte a vámok által még nem érintett 300 millió dollár értékű kínai árura kivetett 25%-os vám kivetéséhez szükséges listák elkészítését. A vámemelések azonban mindkét fél számára fokozták a kereskedelmi immissziót is. 2020 januárjában az USA és Kína aláírta az USTR egyik adatlapján "első fázisú" kereskedelmi megállapodásnak nevezett megállapodást.⁴²

Ezt a kereskedelmi háborút úgy lehet értelmezni - és valószínűleg a Trump-kormányzat is így szeretné értelmezni -, hogy ez a Trump-kormányzat egyedülállóan kemény kereskedelmi és szellemi tulajdonjogi álláspontjának bizonyítéka. Kész volt arra, amit más amerikai kormányok nem tettek meg. Ez az értelmezési irányvonal figyelmen kívül hagyja, hogy az egymást követő amerikai kormányok az évtizedek során hogyan emelték fel a szellemi tulajdon jelentőségét az innovációban. A Reagan-kormányzatig visszamenőleg minden egyes amerikai kormányzat kereskedelmi nyomásgyakorlással és kétoldalú tárgyalásokon keresztül arra kötelezte Kínát, hogy egyre többet tegyen a szellemi tulajdonjogok terén. Ha például megnézzük az Egyesült Államok kereskedelmi képviselője által végzett különleges 301-es felülvizsgálatok történetét, Kína volt a fő végrehajtási prioritás. Ezek a felülvizsgálatok az 1980-as évekre nyúlnak vissza.⁴³ 2000 után a szellemi tulajdon és a nemzetbiztonság közötti kapcsolat egyre nagyobb nyilvánosságot kapott az amerikai kormányok részéről.⁴⁴

Az igazi probléma szerintem nem az, hogy Kína nem tartja tiszteletben a szellemi tulajdont, hanem az, hogy képes alkalmazkodni a szellemi tulajdon USA által vezetett globalizációjához. Egy figyelemre méltó módon

³⁸ William P. Barr igazságügyi miniszter, "Az Igazságügyi Minisztérium kínai kezdeményezéssel kapcsolatos konferenciájának fő beszédében", február 6, 2020, <https://www.justice.gov/opa/speech/attorney-general-william-p-barr-delivers-keynote-address-department-justices-china> hozzáférés május 2020.

³⁹ Védelmi Biztonsági Szolgálat, *Az amerikai technológiák célpontjai: A védelmi ipar jelentéseinek trendelemzése 2012* (Védelmi Biztonsági Szolgálat 2012) 67.

⁴⁰ "A szakasz vizsgálatának 301 kezdeményezése; meghallgatás; és nyilvános észrevételek bekérése: Kína törvényei, politikái és gyakorlata a technológiaátadással, a szellemi tulajdonjogokkal és az innovációval kapcsolatban", *Federal Register* August 82,163,242017,40213.

⁴¹ Kongresszusi Kutatószolgálat, *Az amerikai kereskedelmi törvények betartatása: (201926., június)* <https://fas.org/sgp/crs/row/IF10708.pdf> hozzáférése május 2020.

⁴² Gazdasági és kereskedelmi megállapodás az Amerikai Egyesült Államok és a Kínai Népköztársaság között, január 2020, FactSheet 15, https://ustr.gov/sites/default/files/files/agreements/phase%20one%20agreement/US_China_Agreement_Fact_Sheet.pdf Hozzáférés május 20. 2020.

⁴³ A jelentések a <<https://ustr.gov/issue-areas/intellectual-property/special-301/previous-special-301-reports>> címen érhetők el. Hozzáférés május 20. 2020

⁴⁴ Debora Halbert, "Szellemi tulajdon lopása és a nemzetbiztonság: (2016) 32 *The Information Society (Az információ)*

rövid idő alatt Kína felépítette a világ legnagyobb szabadalmi hivatalát.⁴⁵ Ugyanilyen lenyűgöző volt a kínai cégek képessége a nemzetközi szabadalmi rendszer használatára. A ZTE és a Huawei 2016-ban a digitális technológia területén a Szabadalmi Együttműködési Szerződés két első két bejelentője lett. A Szellemi Tulajdon Világszervezete rendkívüli eredménynek minősítette ezt az eredményt, tekintve, hogy mindkét vállalat csak körülbelül egy évtizede kezdte el használni a rendszert.⁴⁶ A szabadalmak az innováció tökéletlen helyettesítői, de az a képesség, hogy olyan sokezes szabadalmi portfóliót tudnak összeállítani, amelyben olyan szereplők versenyeznek, mint az amerikai multinacionális Qualcomm, elárul valamit e kínai cégek képességeiről. Lehet, hogy a volt Szovjetunió elindította a Szputnyikot, de a multinacionális vállalatokat soha nem indította el a globális kapitalista térben.

Végül, és ami az amerikai NSS számára a legaggasztóbb, Kína bizonyítottan képes technológiai vezető szerepet betölteni a globális infrastrukturális jelentőségű ágazatokban. A legegységesebb eset a Huawei 5G technológia fejlesztése volt. Kína vezető szerepe az 5G technológiában meghatározóvá vált a kínai technológiai fejlődésről és annak az USA biztonságára gyakorolt hatásairól szóló amerikai gondolkodásban:

Kína vezető szerepet tölt be az 5G területén, és a globális 5G infrastruktúra piac 40 százalékát foglalja el. A történelem során először fordul elő, hogy nem az Egyesült Államok vezeti a következő technológiai korszakot.⁴⁷

Az amerikai NSS számára az 5G egy sokkal nagyobb technológiai verseny részét képezi, amelyben nem engedheti meg magának, hogy átengedje a dominanciát Kínának, ha a katonai innovációs versenyben az élen akar maradni. Az USA exportellenőrzési rendszerének közelmúltbeli reformjavaslatai bepillantást engednek azokba a technológiai területekbe, amelyekről úgy gondolják, hogy fontosak a XXI. század fegyverzete szempontjából. A neurobiológia, a neurotechnológia, az ideghálózatok, az evolúciós és genetikai számítások, a mesterséges intelligencia felhőtechnológiái, a mikroprocesszor-technológia, a fejlett számítástechnika, valamint a kvantuminformációs és -érzékelési technológia mind olyan új vagy alapvető technológiák, amelyek az amerikai exportellenőrzés fókuszába kerülnek.⁴⁸

Itt érkeztünk el a bevezetőmben jelzett legitimációs szakadék lényegéhez. Ez a hiányosság a TRIPS-nek mint a nemzetbiztonság védelmének dinamikus eszközének kudarcában rejlik. A TRIPS, mint a jog minden alkotója, a kontextus - bár globális kontextus - alkotója volt. Az uruguayi forduló idején egyre több amerikai multinacionális vállalat - amelyek közül sokan az amerikai védelmi beszerzések jelentős szereplői is voltak - hasznosította szellemi tulajdonát az exportpiacokon. Az amerikai állam is sokkal több szövetségi finanszírozású szellemi tulajdont engedett ki az amerikai piacra, lehetővé téve a magánszektor számára, hogy birtokba vegye azt. Az átadási stratégia mögött álló gondolkodásmód röviden úgy hangzott, hogy "hagyjuk, hogy az övék legyen, és ők fogják fejleszteni". A gyorsabb fejlesztés gyorsabb hozzáférést jelentett a hadsereg számára a csúcstechnológiához. 1980-tól kezdve olyan törvényeket fogadtak el, mint a Stevenson-Wyndler technológiai innovációs törvény, amelyek lehetővé tették a katonai laboratóriumoknak, például a Haditengerészeti Kutató Laboratóriumnak, hogy együttműködjenek a szellemi tulajdonjogokkal, és azokat átadják a magánvállalatoknak vagy egyetemeknek.⁴⁹

⁴⁵ Wenting Cheng és Peter Drahos, "How China Built the World's Biggest Patent Office: The Pressure Driving Mechanism" (2018), *International Review of Intellectual Property and Competition Law (Szellemi tulajdon és versenyjog nemzetközi felülvizsgálata)*. 5.

⁴⁶ Szellemi Tulajdon Világszervezet, *Szabadalmi Együttműködési Szerződés felülvizsgálata* (2017WIPO 2017) 19.

⁴⁷ William P. Barr igazságügyi miniszter, "Fő beszéd az Igazságügyi Minisztérium kínai kezdeményezésű konferenciáján", február 6, 2020, <https://www.justice.gov/opa/speech/attorney-general-william-p-barr-delivers-keynote-address-department-justices-china> hozzáférés május 2020.

⁴⁸ Lásd az Egyesült Államok Ipari és Biztonsági Hivatalának (United States Bureau of Industry and Security, Department of Commerce) közleményét: "Review of controls for certain technologies", *Federal Register*, 83. kötet, 223. szám, 2018.

november 19., 58201. Lásd még az exportellenőrzés reformjáról szóló törvényt. 2018.

⁴⁹ A vitát lásd Mark L. Montroll, "The Transition Dilemma: Research and Development in the 1990s" (Az átmenet dilemmája: kutatás és fejlesztés az 1990-es években), in Shannon A. Brown (szerk.), *Providing the Means of War: Historical Perspectives on Defense Acquisition, 1945-2000* (United States Army Center of Military History and Industrial College of the Armed Forces 2005). 339.

10 Tanszéki munkadokumentumok

Az 1980-as és 1990-es években fontos és szükséges lépés volt az USA szellemi tulajdonának védelme egy globális kereskedelmi alapú platform létrehozásának szorgalmazása révén, a TRIPS formájában. Egy angol mondás szerint azonban "az egerek és emberek legjobban megtervezett tervei gyakran balul sülnek el".

A TRIPS esetében a dolgok idővel félresiklottak. A HIV-AIDS-járvány, amely az 1990-es évek végére közel 19 millió ember⁵⁰ halálát okozta, világszerte mély erkölcsi legitimitási kérdéseket vetett fel a közvéleményben egy olyan megállapodással kapcsolatban, amely megerősítette az amerikai multinacionális gyógyszeripari vállalatok monopolhelyzetét az alapvető gyógyszerek terén. Maga a TRIPS létrejött, a globális elithez való kötődésével, amely a világ számára törvényt alkotott, hozzájárult ahhoz, hogy a globalizáció egyre inkább megkérdőjeleződjön a nyilvánosságban. A TRIPS, jobban, mint bármely más WTO-megállapodás, bizonyítékot szolgáltatott a globalizációnak a polgárok jólétére gyakorolt veszélyeiről. A szélesebb értelemben vett globalizációellenes kritika az utcán is életre kelt, mivel a nyilvános tüntetések egyre gyakrabban kísérték a WTO miniszteri találkozót, amelyek közül a legnagyobb és legerőszakosabb az 1999-es "Seattle-i csata" volt. A TRIPS nem hozott meg mindent, amit az USA nemzetbiztonsági állama remélt Kína technológiaszerzési törekvéseinek lassítása tekintetében. Kína alkalmazkodott a TRIPS-előírásokhoz. Ha valami, akkor a TRIPS talán segített Kínának abban az értelemben, hogy a WTO-ba való bekerülése arra készítette Kínát, hogy prioritásként kezelje a szellemi tulajdonjogok elsajátítását. Kína az USA-val a WTO-hoz való csatlakozásáról folytatott hosszú tárgyalásokat követően annak tudatában lépett be a WTO kereskedelmi rendszerébe, hogy exportörként való túlélési képessége attól függ, hogy képes-e alkalmazni a TRIPS szabályait.

Végül, de egyáltalán nem utolsósorban az NSS számára világossá vált, hogy a TRIPS-előírások egyre kevésbé relevánsak a technológiai piacokat, köztük a fegyvertechnológiát mozgató digitális dinamizmus szempontjából. A fejlődő országok, miután engedtek az USA-nak a TRIPS-szabványokból, nem voltak felkészülve arra, hogy a TRIPS-tanács olyan fórummá váljon, ahol az USA még több előnyt szerezhet a szellemi tulajdonjogok terén. Ez lényegében azt jelentette, hogy a TRIPS-szabványokat nem lehetett a változó technológiai környezethez igazítani. A TRIPS-t végül is az 1980-as években tárgyalták meg, jóval az olyan kulcsfontosságú generációs technológiai változások előtt, mint a felhőalapú számítástechnika, a big data és a gépi tanulás. Többek között az üzleti titok védelme, amely mindig is fontos volt, még fontosabbá vált egy olyan világban, ahol a fegyverek fejlesztése és szállítása a matematikai függvényektől függ, amelyek inkább kodifikált, mint hallgatóságos formában vannak.

Az üzleti titok védelme különösen fontos az algoritmus teljesítményének finomhangolása szempontjából, annak a funkciónak a védelmében, amelyre azt tervezték. Az olyan cégek, mint a Google és a Facebook rendszeresen nyújtanak be szabadalmat az algoritmusokra. Itt azonban nagyon fontos megjegyezni, hogy a matematika nem csupán egy eredmény vagy termék (például egy bizonyítás bemutatása), hanem egy folyamat is (például a bizonyításokhoz vagy elegánsabb bizonyításokhoz való eljutás folyamata). Az algoritmikus finomítási folyamatok alapvető fontosságúak a szoftverek teljesítményének javításában. A nagymértékben használt algoritmusok, például a Google keresőalgoritmusai napi vagy heti rendszerességgel finomodnak az optimalizálás véget nem érő folyamatai során. A fegyverrendszerek fejlesztése esetében valószínűleg az irányadó egyenletek és a beállítási folyamatok felett a titoktartás függvényének elhúzása a leghatékonyabb védelmi forma. Bár a TRIPS 39. cikke meghatározza az üzleti titok védelmére vonatkozó szabványt, ez egy nagyon nyitott szabvány, amely lehetővé teszi az államok számára, hogy különböző megközelítéseket alkalmazzanak az üzleti titok védelmének kialakításában és érvényesítésében.

Az Egyesült Államok kezdeményezéseiben sokkal nagyobb hangsúlyt fektetnek a kereskedelmi titoktartás hatókörének kiterjesztésére. Az Obama-kormányzat például egy 2013-as dokumentumban felvázolta a kereskedelmi titkok védelmére vonatkozó stratégiát, amely magában foglalta a kereskedelmi titkok védelmének célba vételét a különleges 301-es eljárás során, valamint a kereskedelmi megállapodásokban a kereskedelmi titokra vonatkozó új rendelkezések keresését, összekapcsolva ezt a stratégiát a nemzetbiztonsági aggályokkal.⁵¹ Az amerikai hírszerző ügynökségek szerint a digitálisan kódolt kereskedelmi titkok ellopására szolgáló kibertechnikák alkalmazása komoly fenyegetéssé vált, és e technikák fő alkalmazói az USA ellen Kína és Oroszország. Kína és az Egyesült Államok a Xi Jinping és Barak

---

⁵⁰ UNAIDS, *Jelentés a globális HIV/AIDS-járványról* (2000. június) <
http://data.unaids.org/pub/report/2000/2000_gr_en.pdf> hozzáférés: május 20. 2020.

⁵¹ *Administration Strategy on Mitigating the Mitigating the The Theft of U.S. Trade Secrets of U.S.* (2013. február) <
<https://www.justice.gov/criminal-ccips/file/938321/download>> hozzáférés: május. 202020.

Obama szeptemberben megállapodást kötött a kiberbiztonságról. Mindketten megállapodtak abban, hogy egyik ország sem fog "szellemi tulajdon kiberalapú lopását elkövetni vagy tudatosan támogatni".⁵² Néhány évvel később egy jelentés, amely az amerikai NSS hírszerzési hálóját alkotó számos ügynökség hozzájárulásán alapult, arra a következtetésre jutott, hogy bár a Kínából érkező, az amerikai kereskedelmi titkokat célzó kiberforgalom mennyisége kisebb, mint 2015 előtt, de nem alacsony, és nagy része az amerikai védelmi beszerzésekben részt vevő cégek ellen irányul.⁵³

A TRIPS régi technológiának bizonyul, ha megnézzük az USA, Mexikó és Kanada közötti megállapodás tervezetének kereskedelmi titokra vonatkozó rendelkezéseit. Ezek nem annyira TRIPS plusz, mint inkább TRIPS kvantum, ilyen nagy ugrás az üzleti titok védelmének részletessége és terjedelme.⁵⁴ Egy nyolc cikkeből álló szakasz (I. szakasz) foglalkozik az üzleti titok védelmével. E normák figyelemre méltó jellemzői közé tartozik az üzleti titok jogosultjainak az állami tulajdonban lévő vállalatokkal szembeni jogainak kifejezett említése, valamint a felek azon kötelezettsége, hogy büntetőjogi szankciókat írjanak elő az üzleti titok eltulajdonítása esetén.⁵⁵ A titokvédelem a digitális kereskedelemről szóló fejezetben is megtalálható, ahol a felek nem tehetik az adott fél területén folytatott kereskedelem feltételévé a külső személy tulajdonában lévő forráskódhoz vagy algoritmusokhoz való hozzáférést.⁵⁶ Ez a rendelkezés az olyan országokat célozza, mint Kína és Oroszország, amelyek a piacukon értékesített külföldi információtechnológiai termékek forráskódjának felülvizsgálatát követelik.⁵⁷

5. Legitimitás a nemzetbiztonsági állam szemében

5.1 Carl Schmitt és néhány fenntartás

Az írás utolsó részében szeretném felvázolni a TRIPS-szel kapcsolatos másik politikai legitimitációs szakadékot, amely az amerikai nemzetbiztonsági állam szemében létezik. Ehhez a huszadik század egyik legvitatottabb jogász-filozófus gondolkodója, Carl Schmitt által kidolgozott politikai elemzésre támaszkodom.

A Schmitt munkásságával foglalkozó számos könyvben és cikkben az egyik legkorábbi tény, amellyel az ember szembesül, az 1933-as náci párttagsága. Schmittre számos jelzőt zúdítottak, a huszadik század legkifinomultabb fáciamus képviselőjétől kezdve a "weberi világnézet egyik legbriliánsabb kritikusaig".⁵⁸ Elméleteinek elemzése ma már a jog- és politikaelméletre, újabban pedig a nemzetközi kapcsolatok elméletére is kiterjed.⁵⁹ Ahogyan az ellentmondásos gondolkodók esetében lenni szokott, Schmitt művei köré exegetikai falakat építettek. Nyilvánvaló, hogy az én célom itt nem az, hogy további értelmező téglákat rakjak ezekhez a falakhoz. Inkább Schmitt egyik legismertebb analitikus állítására támaszkodva, miszerint a politika lényege a barát és az ellenség azonosításában rejlik, egy olyan beszámolót kínállok, amelyből kiderül, hogy az NSS hogyan értelmezheti a legitimitást. Érdeklődésem arra irányul, hogy megpróbáljam

⁵²

FactSheet:PresidentXiJinping'sStateVisitotheUnitedStates,szeptember252015,https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2015/09/25/fact-sheet-president-xi-jinpings-state-visit-united-
,elérhető május20ban. 2020.

⁵³ Nemzeti Kémelhárítási és Biztonsági Központ, *Külföldi gazdasági kémkedés a kibertérben* (2018),
https://www.dni.gov/files/NCSC/documents/news/20180724-economic-espionage-pub.pdf hozzáférés május 2020.

⁵⁴ Az Amerikai Egyesült Államok, a Mexikói Egyesült Államok és Kanada közötti megállapodás a három fél által aláírt jegyzőkönyv révén az Észak-amerikai Szabadkereskedelmi Megállapodás helyébe lép, amely július 1-jén lép hatályba. 2020.

⁵⁵ Lásd a cikket és 20.69 a cikket 20.71.

⁵⁶ Lásd a cikket 19.16.1.

⁵⁷ Nemzeti Kémelhárítási és Biztonsági Központ, *Külföldi gazdasági kémkedés a kibertérben*,
h2018,https://www.dni.gov/files/NCSC/documents/news/20180724-economic-espionage-pub.pdf, 13-14.

⁵⁸ Lásd John P. McCormick, *Carl Schmitt's Critique of Liberalism: Against Politics as Technology* (Cambridge University Press 1997) 11-15, 314.

⁵⁹ A nemzetközi kapcsolatokról lásd Louiza Odysseos és Fabio Petito (szerk.), *The International Political Thought of Carl Schmitt: Terror, liberális háború és a globális rend válsága* (Routledge 2007).

jellemzi az NSS operatív gondolkodásmódját vagy legitimációs mentalitását. Schmitt barát-ellenség megkülönböztetése fenomenológiai szinten megragad valamit a legitimitás belső életéből, amikor az állam nemzetbiztonsági állammá alakul át, amelyben a katonai dominancia és az innováció válik a legfőbb prioritássá. Nem állítom, hogy ez a politikai legitimitás normatívan védhető elemzése. Azért vizsgálom a politikai legitimitásnak ezt a Schmitte-féle leírását, mert segít megmagyarázni, hogy az Egyesült Államok, miután olyan sokat fektetett a TRIPS és a WTO létrehozásába, látszólag miért hagyta el azokat. Azt is segít megmagyarázni, hogy az USA miért lépett fel olyan közvetlenül és agresszívan Kínával szemben a szellemi tulajdonjogok kérdésében.

5.2 Schmitt koncepciója a politikáról

A Politikai fogalma című esszéjében Schmitt azt keresi, mi különbözteti meg a politikát más rendszerektől.⁶⁰ Sok huszadik század eleji kontinentális gondolkodóhoz hasonlóan az ő módszere is a rendszerek antitéziseinek és antinómiáinak azonosítására a hegeli dialektikus módszer árnyékában marad. Schmitt számára a politikai a barát és az ellenség antitéziséből meríti természetét. A politikai szféra vagy egység az, amely végső ítéletet hoz az asszociációról és az egységről az asszociációval és a széttagoaltsággal szemben. Ezek a döntések alkotják a "mindent átfogó politikai egységet, az államot".⁶¹ Schmitt ragaszkodik az antitézis autonómiájához. Nem vezethető le a jó vagy rossz megítéléséből, és nem tévesztendő össze a gazdasági versenytársak közötti viszonyokkal. A barát-ellenség kritérium empirikus valóság, szervezeti igazság arról, hogyan alakul ki a politikai rendszerek identitása. Schmitt nem azt állítja, hogy a háború a politika célja, vagy hogy a háború kívánatos, hanem azt, hogy ez egy "mindig jelenlévő lehetőség".⁶² Ennek az állandóan jelenlévő lehetőségnek a kezelése a politikai rendszer feladata. Bár Schmitt a barát-ellenség csoportosításról szóló fejtegetéseinek nagy része a kontinentális filozófiában gyakran előforduló elvont, olykor homályos megfogalmazásokba burkolózik, viszonylag világosan látszik, hogy az állam szuverenitása azokban rejlik, akik képesek megtenni a háború döntő lépését az ellenséggel szemben. Az, hogy valaki képes háborút vállalni, egy olyan politikai egység létezésének bizonyítéka, amelyről elmondható, hogy szuverén.

Schmitt a *Politikai koncepcióban* nem foglalkozik a legitimitással, és szinte semmit sem mond a katonai rendszerről. Célja a politika tiszta koncepciója. Más művében azonban különbséget tesz a legalitás és a legitimitás között, és megkérdőjelezi az egyik weberi pillért, amelyen a legitimitás állítólag nyugszik, a racionális jogot.⁶³ Engem itt nem érdekel, hogy Schmitt elemzésének a legitimitás e weberi formájára vonatkozó következményeit kövessem. Ehelyett arra a kérdésre kívánok összpontosítani, hogy egy Schmitt barát-ellenség csoportosítása által animált nemzetbiztonsági állam hogyan érzékelheti a multilaterális intézmények politikai legitimitását.

5.3 A barát-ellenség különbségtétel és az NSS

Kezdjük két bevezető ponttal. Az első az, hogy az NSS az 1940-es évekbeli kezdetektől fogva, ahogy Daniel Yergin története mutatja, mindig is a barát-ellenség csoportosítás erős érzékével működött. A második pont a katonai rendszerrel kapcsolatos. Schmitt kevés figyelmet szentel neki, instrumentális státuszt tulajdonítva neki. De ha megnézzük az NSS történetét, akkor azt látjuk, hogy a katonaságból a politikai és ipari rendszerbe áramlik a személyzet. Híres tábornokok, mint például Colin Powell, dönthetnek úgy, hogy nem lépnek be a politikába, de ezek az egyedi esetek nem szabad, hogy elvakítsanak minket a rendszerintegrációval kapcsolatban.

⁶⁰ Carl Schmitt, *A politika fogalma* (Első kiadás Georg1932., Schwab tr, bővített kiadás, University of Chicago Press 2007).

⁶¹ Carl Schmitt, *A politika fogalma* (Első kiadás Georg1932., Schwab tr, bővített kiadás, University of Chicago Press 2007) 32.

⁶² Carl Schmitt, *A politika fogalma* (Első kiadás Georg1932., Schwab tr, bővített kiadás, University of Chicago Press 2007) 34.

⁶³ Lásd különösen Carl Schmitt, *Legality and Legitimacy* (Először megjelent Jeffrey1932, Seitzer, tr és szerk, Duke University Press 2004).

az NSS-t alkotó katonai, politikai és ipari hálózatok. Például a hadseregtől a Boeinghez hasonló nagy védelmi vállalkozókhoz, például a Boeinghez, 1959-re a nyugállományú tisztek mozgása folyamatos folyamattá vált, és néhány volt 750tiszt a magánvállalkozók bérlistáján szerepelt.⁶⁴ Az 1980-as évekre az áramlásokat több ezer tisztben lehetett mérni. Ily módon a politikai barát-ellenség mentalitás kiszélesedett, és az NSS-hálózatokban dolgozók számára az elemzés és a tapasztalatok látszólag természetes kategóriájává vált.

Az NSS számára axióma, hogy a biztonság attól függ, hogy az amerikai fegyverinnovációs piac továbbra is a legdinamikusabb marad-e a világon. A szellemi tulajdonjogok rendkívül fontos eszközzé váltak ennek érdekében. Az amerikai állam számára stratégiákat kínálnak a beavatkozásra és szabályozásra a potenciális katonai alkalmazású technológiák gyakran globális innovációs hálózataiban. A tulajdon, az állam legalapvetőbb intézménye, a tudásra és a technológiára való alkalmazása révén elválaszthatatlanul összefonódik a politikával. A tulajdonnal kapcsolatos döntések többé nem korlátozódhatnak a közgazdaságtan vagy az erkölcs antinómiáira. Schmitt szerint a különböző nemzetközi szellemi tulajdonjogi megállapodások politikai legitimitása nem vezethető le e megállapodások jogszerűségéből. A jogszerűség nem lehet a legitimitás magja, mert ez azt a politikai egységet veszélyeztetné, amely döntő felelősséget visel a barát-ellenség megkülönböztetés megvonásáért és az alapján való cselekvésért. Az új ismereteken új, talán forradalmi anyagi képességek nyugszanak, és az anyagi képességeken nyugszik a politika azon képessége, hogy a "valódi" vagy "abszolút" ellenség megítélése alapján cselekedjen.⁶⁵ A tulajdon legitimitása egy olyan világban, amelyben a tulajdon a gyors fegyverinnováció egyik fő szabályozási eszköze, csak a politikától származhat.

Schmitt szerint az államnak arra kell törekednie, hogy megteremtse a normális helyzetet, azaz a békét. A normális helyzetben érvényes jogi normák léteznek, és így értelemszerűen a legitim hatalomról is lehet ítéleteket hozni. De a politika egyben a végső döntőbíró is, hogy "jogában áll-e megkövetelni saját tagjaitól a halálra való készséget és az ellenség habozás nélküli megölését".⁶⁶ A legitimitás végső soron nem a jogi normákból származtatható. Amennyiben a szélsőséges eset (háború) egzisztenciális síkján beszélhetünk legitimitásról, egyértelmű, hogy a politika dönt. A politika határozza meg a barát-ellenség megkülönböztetés alkalmazását. A nemzetközi jogrend nem korlátozhatja az emberek azon képességét, hogy a barát-ellenség megkülönböztetés alapján cselekedjenek. Az, hogy egy nép nem képes ezt a megkülönböztetést megtenni vagy az alapján cselekedni, Schmitt számára azt jelenti, hogy nincs politikai léte.⁶⁷

Ha a politikai legitimitásnak ez a Schmitte-féle leírása megragadja azt, ahogyan az amerikai NSS a legitimitást látja, akkor milyen következményekkel járhat a nemzetközi szellemi tulajdonjogi szabályokra nézve? Az egyik egyértelmű következmény az, hogy maga a szellemi tulajdon egyre inkább instrumentálisan függővé válik, és egyre távolabb kerül az igazolás gazdasági és erkölcsi elméleteitől. Ami számít, az az, hogy a szellemi tulajdonjog hogyan szolgálja a biztonsági államot a katonai innovációban. A szellemi tulajdonjog egyre inkább úgy működik, mint egy fegyverrendszer, amelyben a szabályokat újra kell írni, hogy megfeleljenek az új fenyegetettségi kontextusoknak, és új védelmi rendszereket kell kidolgozni.

A TRIPS-rendszer úgyszólván régi technológia, amely finomításra és innovációra szorul egy olyan világ számára, amelyben például az adatok, a felhőalapú számítástechnika, a gépi tanulás és a robotika mind-mind

⁶⁴ Elliot V. Converse III, *Rearming For The Cold War 1945-1960* (Historical Office, Office of the Secretary of Defence 2012) 292.

⁶⁵ A valódi és abszolút ellenség közötti különbségtétel Schmitt másik jól ismert megkülönböztetése. Valódi ellenséggel meg lehet állapodni, de abszolút ellenséggel nem. Lásd a Carl Schmitt, *A partizán elmélete* című esszé. *Köztes kommentár a politika fogalmához* (Elsőként megjelent G1963., L. Ulmen tr, Telos Press Kiadó 2007) 85-95.

⁶⁶ Carl Schmitt, *A politika fogalma* (Első kiadás Georg1932., Schwab tr, bővített kiadás, University of Chicago Press 2007) 46.

⁶⁷ Carl Schmitt, *A politika fogalma* (Első kiadás Georg1932., Schwab tr, bővített kiadás, University of Chicago Press 2007) 49.

nyaktörő sebességgel közelednek egymáshoz. A TRIPS-hez való kínai csatlakozás és annak végrehajtása, amely a WTO-csatlakozás feltétele volt, sokkal kisebb súlyt képvisel egy olyan világban, ahol az innováció az 1980-as évekhez képest, amikor a TRIPS szabályait megfogalmazták, nagyon sokat változott. Az amerikai NSS számára minden az innovációról szól. A szellemi tulajdonjogok érvényesítésére és szabályaira vonatkozó innováció az állandó katonai innováció nagyobb vállalkozásának részévé válik. Az USA azért állt át a kétoldalú megállapodásokra a szellemi tulajdonjogi normák kialakításában, mert a WTO mint multilaterális fórum biztonsági szempontból a fejlesztési és emberi jogok kérdéseibe keveredik, ami veszélyezteti az amerikai állam azon képességét, hogy a szellemi tulajdonjogokat a biztonság eszközeként használja. És azáltal, hogy az USA NSS-ét fenyegeti, a multilaterális rend elveszíti legitimitását. Kevés okunk van támogatni egy olyan rendet, amely látszólag keveset tesz annak érdekében, hogy megakadályozza az ellenséget abban, hogy innovációra tegyen szert, és fejlessze a sajátját, megelőzve - mint az 5G technológia esetében - az USA-t a technológia egyik alapvető területén.

Talán az USA WTO-val kapcsolatos magatartását, például a WTO Fellebbviteli Testületébe⁶⁸ való kinevezések megakadályozását a Hudec-féle "indokolt engedetlenség" esetének tekinthetnénk, amelynek célja a kereskedelmi rend reformjának elérése.⁶⁹ Ezen lehet vitatkozni, de az én véleményem az, hogy a magyarázat valószínűleg közelebb áll ahhoz, hogy meg kell védeni a politika elsőbbségét az USA biztonságával szemben, mint ahhoz, hogy közérdekű reformokat akarnak végrehajtani a nemzetközi kereskedelmi rendszerben.

A Schmitte-féle elemzésnek van még egy ésszerűen egyértelmű következménye. Kína szinte semmit sem fog tudni tenni, hogy kielégítse az Egyesült Államokat a szellemi tulajdonjogok terén. A szellemi tulajdon túlságosan kötődik az NSS biztonsági küldetéséhez. Ez maga is egy fegyverrendszer (amelynek célja a kínai piac kondicionálása, Hanns Ullrich terminológiáját kölcsönözve) és egyúttal a fegyverrendszerek innovációjának szabályozására szolgáló rendszer. Az USA követelése, hogy Kína egyre többet és többet tegyen a szellemi tulajdonjogok terén, olyanok, mint egy emelkedő dagály, amely soha nem hátrál meg. Minél sikeresebb Kína az innováció terén, annál több igény fog jelentkezni.

6. Következtetés

A TRIPS egyik legkorábbi és legátfogóbb elemzésében Hanns Ullrich úgy jellemzi a megállapodást, mint egy "félelem és agresszió" szülte megállapodást.⁷⁰ Működése óta a jogászok - a szellemi tulajdonra vonatkozó elvek és a nemzetközi közjog szélesebb körébe való integrálásával - hatástalanították az emberi jogokat korlátozó potenciáljának egy részét az olyan kulcsfontosságú területeken, mint a szabadalmak és a kényszerengedélyezés.⁷¹ Nem csak a TRIPS, hanem a szellemi tulajdon globalizációjának elemzéséből is hiányzik az amerikai NSS szerepe. A szellemi tulajdon és az USA biztonsága közötti kapcsolat mindig is létezett. Ott volt, amikor az amerikai hadsereg az amerikai védelmi beszerzések során a vállalkozók szellemi tulajdonát kezelte, ott volt a kulcsfontosságú pillanatokban, mint például a félvezető chiptechnológia esetében, amikor az USA vezető szerepe az innovációban veszélybe került, ott volt a TRIPS kovácsolásakor, és ott van most is, most már nyíltan láthatóan, Kína szellemi tulajdonra vonatkozó fegyverkezésében.

⁶⁸ Az USA megakadályozta a WTO vitarendezési testületének fellebbviteli testületébe történő kinevezéseket. Az ezzel kapcsolatos érveket részletesen ismerteti az Egyesült Államok kereskedelmi képviselője, *Report on the Appellate Body of the World Trade Organization*, (2020. február), elérhető: https://geneva.usmission.gov/wp-content/uploads/sites/290/AB-Report_02.11.20.pdf, elérhető május20 2020.

⁶⁹ Lásd Robert E. Hudec, "Thinking about the New Section 301: Beyond Good and Evil", in Robert E. Hudec, *Essays on the Nature of International Trade Law* (Cameron May 1999) 153.

⁷⁰ Hanns Ullrich, "TRIPS: Adequate Protection, Inadequate Trade, Adequate Competition Policy" (1995) *Pac4. Rim L & Pol'y J.* 153, 207.

⁷¹ E munka nagy részének gyümölcse megtalálható Matthias Lamping et al, "Declaration on Patent Protection - Regulatory Sovereignty under TRIPS" (2014) *International 45Review of Intellectual Property & Competition Law*, 679.

Amint e fejezet elején jeleztem, a TRIPS politikai legitimitására vonatkozó elemzésem borúlátó. A TRIPS új legitimációs alapjainak keresése kilátástalan vállalkozás. A TRIPS egy multilaterális fogaskerék a globális szellemi tulajdonjog-szabályozásban, de az amerikai NSS számára ennél nem sokkal több. Mintegy 25 évvel a TRIPS után az innováció még inkább globálisan hálózatba szerveződött. Azok az idők, amikor az amerikai hadsereg az amerikai védelmi vállalkozói hálózatokon belül nyílt forráskódú belső műveletet folytathatott, és joggal számíthatott arra, hogy a legjobb fegyvereket kapja meg, már régen elmúltak. Az úttörő innováció a globális hálózatokon belül bárhol származhat. Az innovációval kapcsolatos nagyon különböző diskurzusok és értékek - amint azt a szabad szoftver mozgalom esete is mutatja - globálisan keringenek. Az Egyesült Államok Kereskedelmi Minisztériuma felteheti a Huawei-t a jogalanyok listájára, de nem tudja megakadályozni, hogy a Huawei több ezer szoftvermérnöke felhasználja a Linux kernelt vagy más szabad algoritmikus tudást.

Az amerikai NSS számára a szellemi tulajdon kizárólagossága továbbra is rendkívül erős eszköz a szabad algoritmikus tudásért küzdő mozgalmakkal szemben. De természetesen a kizárólagosság szabályait az új technológiai összefüggésekhez kell igazítani. A TRIPS, ahogyan azt már kifejtettem, nagyrészt tegnapi technológia. Az amerikai politikai elit számára a szellemi tulajdonjogi megállapodások legitimitása abban a szolgálatban rejlik, amelyet az amerikai katonai innovációnak tesznek, mivel a fegyverinnováció kizárólagosságára tették fel a köztársaság jövőbeli biztonságát.

HIVATKOZÁSOK

- A kormányzat stratégiája az amerikai üzleti titkok ellopásának enyhítésére* (2013. február) <
<https://www.justice.gov/criminal-ccips/file/938321/download>> hozzáférés május 2020.
- Baldwin, Richard, *A nagy konvergencia: Baldwin Convergence: Az információs technológia és az új globalizáció* (Belknap Press of Harvard University Press: Cambridge, Mass. 2016).
- Barr, William P., "Keynote Address at the Department of Justice's China Initiative Conference", február 6, 2020, <https://www.justice.gov/opa/speech/attorney-general-william-p-barr-delivers-keynote-address-department-justices-china> elérés május 2020.
- Bresnahan, Timothy F. és Franco Malerba, "*Industrial Dynamics and the Evolution of Firms' and Nations' Competitive Capabilities in the World Computer Industry*" in David C. Mowery és Richard R. Nelson (szerk.), *Sources of Industrial Leadership: Studies of Seven Industries* (Cambridge University Press: Cambridge 1999) 79.
- Carril, Rodrigo és Mark Duggan, "The Impact of Industry Consolidation on Government Procurement: Evidence from Department of Defense Contracting" (2018. október) *NBER Working Paper No. 25160* 34-35.
- Cheng, Wenting és Peter Drahos, "How China Built the World's Biggest Patent Office: The Pressure Driving Mechanism" (2018), *International Review of Intellectual Property and Competition Law (Szellemi tulajdon és versenyjog nemzetközi felülvizsgálata)*. 5.
- Cohen, Roger, "A világkereskedelmi megállapodás: *New York Times* (New York, 1993. december) D. szakasz, 1.
- Kongresszusi Kutatószolgálat, *Az amerikai kereskedelmi törvények betartatása: (2012)*, június) <https://fas.org/sgp/crs/row/IF10708.pdf> hozzáférés május 2020.
- Converse III, Elliot V., *Rearming For The Cold War 1945-1960* (Historical Office, Office of the Secretary of Defence, Washington D.C. 2012).
- Védelmi Biztonsági Szolgálat, *Az amerikai technológiák célpontjai: A 2012* Defense Security Service 2012).
- Drahos, Peter, "Globális tulajdonjogok az információban: (1995): A TRIPS története a GATT-ban. 13 *Prometheus* 6.
- Drahos, Peter, "BITS és BIPS: Bilateralism in Intellectual Property" (2001) 4 *Journal of World Intellectual Property* 791.
- Drahos, Peter és John Braithwaite, *Információs feudalizmus: Kié a tudásalapú gazdaság?* (Earthscan: London 2002).
- Giffard, Hermione, "A kétségbeesés motorjai: (2013) *Journal of Contemporary History: Jet Engines, Production and New Weapons in the Third Reich* (2013) *Journal of Contemporary History* 821.
- Halbert, Deborah, "Szellemi tulajdon lopása és a nemzetbiztonság: (2016) *The Information Society (Az információs társadalom)*. 256.
- Hudec, Robert E., "Thinking about the New Section 301: Beyond Good and Evil" in Robert E. Hudec, *Essays on the Nature of International Trade Law* (Cameron 1999. május) 153
- Ilgen, Thomas L., ""Jobb élet a kémia révén": (1983) *International Organization* 647, 653.
- Irwin, Douglas A., "The U.S.-Japan Semiconductor Trade Conflict", in Anne O. Krueger (szerk.), *The Political Economy of Trade Protection* (University of Chicago Press: Chicago 1996) 5.

- Lamping, Matthias et al, "Declaration on Patent Protection - Regulatory Sovereignty under TRIPS" (2014) *International Review of Intellectual Property & Competition Law*, 679.
- Lassman, Thomas C., *Sources of Weapons Systems Innovation in the Department of Defense: The Role of In-House Research and Development* (Center of Military History, United States Army: Washington, D.C. 2008). 2.
- Macdonald, Stuart, *Technológia és az exportellenőrzés zsarnoksága: Whisper Who Dares* (Macmillan: London 1990).
- MacNeil, Robert, "Between innovation and industrial policy: how Washington succeeds and fails at renewable energy" (2016) 34 *Prometheus* 173.
- Matthews, Duncan, *A szellemi tulajdonjogok globalizálódása: The TRIPs Agreement* (Routledge: London és New York 2002).
- McCormick, John P., *Carl Schmitt liberalizmuskritikája: Against Politics as Technology* (Cambridge University Press: Cambridge 1997).
- Montroll, Mark, L., "The Transition Dilemma: Research and Development in the 1990s" in Shannon A. Brown (szerk.), *Providing the Means of War: Historical Perspectives on Defense Acquisition, 1945- 2000* (United States Army Center of Military History and Industrial College of the Armed Forces: Washington D.C. 2005) 339.
- Nemzeti Kémelhárítási és Biztonsági Központ, *Külföldi gazdasági kémkedés a kibertérben* (2018), <https://www.dni.gov/files/NCSC/documents/news/20180724-economic-espionage-pub.pdf>. Hozzáférés 2020. május 20.
- National Research Council, *Maximizing U.S. Interests in Science and Technology Relations with Japan* (Nemzeti Kutatási Tanács, Az USA érdekeinek maximalizálása a Japánnal fenntartott tudományos és technológiai kapcsolatokban). (National Academy Press: Washington D.C. 1997)
- Odyseos, Louiza és Fabio Petito (szerk.), *The International Political Thought of Carl Schmitt: Terror, liberális háború és a globális rend válsága* (Routledge: London és New York 2007).
- Ryan, Michael, *Tudásdiplomácia: Szellemi tulajdon: Globális verseny és a szellemi tulajdon politikája* (Brookings Institution: Washington, 1998).
- Schmitt, Carl, *Legality and Legitimacy* (Először megjelent Jeffrey 1932, Seitzer, tr és szerk, Duke University Press: Durham and London 2004).
- Schmitt, Carl, *A politika fogalma* (Első kiadás Georg 1932., Schwab tr, bővített kiadás, University of Chicago Press: Chicago 2007).
- Schmitt, Carl, *A partizán elmélete. Intermediate Commentary on the Concept of the Political* (Első kiadás 1963, G. L. Ulmen tr, Telos Press Publishing: New York 2007).
- Sell, Susan, K., "Szellemi tulajdonvédelem és trösztellenes intézkedések a fejlődő világban: válság, kényszer és választási lehetőségek" (1995) 49 *International Organization* 315.
- Ullrich, Hanns, "TRIPS: Adequate Protection, Inadequate Trade, Adequate Competition Policy" (1995) 4 *Pac. Rim L & Pol'y J.* 153.
- Ullrich, Hanns, "The Political Foundations of TRIPS Revisited" in Hanns Ullrich, Reto M. Hilty, Matthias Lamping, Josef Drexl (szerk.), *TRIPS plus 20: From Trade Rules to Market Principles* (Springer: Heidelberg 2016) 85.
- UNAIDS „Jelentés a globális HIV/AIDS-járványról
(2000. június)<
http://data.unaids.org/pub/report/2000/2000_gr_en.pdf> Hozzáférés május 20. 2020.

United States Trade Representative, *Report on the Appellate Body of the World Trade Organization*, (2020. február), elérhető: https://geneva.usmission.gov/wp-content/uploads/sites/290/AB-Report_02.11.20.pdf hozzáférve: május 20. 2020.

Weber, Max, "A politika mint hivatás" in: *Max Weber: Essays in Sociology* (először megjelent: H1919., H. Gerth és C. Wright Mills, szerk. és trs, OUP, New York, 1946) 77.

Weiss, Linda, *America Inc.? Innovation and Enterprise in the National Security State* (Cornell University Press: Ithaca és London 2014).

Wellerstein, Alex, "Inside the atomic patent office" (2008) 64 *Bulletin of the Atomic Scientist World*

27. Intellectual Property Organization, *Patent Cooperation Treaty Review (2017)* WIPO: Genf (2017).

Yergin, Daniel, *Megtört béke: The Origins of the Cold War and the National Security State* (Andre Deutsch: London 1978).

